

UOT 811.1/8

FƏXRƏDDİN EYLAZOV*

FARS DİLİNDƏ FELİ SİFƏTİN SÖZ YARADICILIĞINDA ROLU

Məqalədə fars dilində feli sifətin söz yaradıcılığında iştirakı, onun inkişaf tarixi və digər cəhətləri araşdırmaya cəlb edilmişdir.

Fars dilində feli sifətin inkişaf tarixi bu dilin inkişaf tarixi ilə üst-üstə düşür. Belə ki, bu dilin ən qədim başlanğıc dövrü olan qədim fars dilində feli sifətin işlənməsi halları özünü göstərmişdir. Müasir fars dilindəki feli sifətlər də Azərbaycan dilində olduğu kimi, hər üç ümumi zamanla (keçmiş, indiki və gələcək) əlaqədardır. Feli sifətlərin fars dilinin söz yaradıcılığında iştirakını onların ön və son şəkilçiləri qəbul edərək düzəltmə sözlər əmələ gətirməsi ilə əsaslandırmaq olar.

Feli sifətlər bir tərəfdən heç bir dəyişikliyə məruz qalmadan həm substantivləşərək ismin, həm adyektivləşərək sifətin, həm də adverbiallaşaraq zərfin sıralarına daxil olmaqla, digər tərəfdən isə ön və son şəkilçiləri qəbul edərək yeni mənalı sözlər yaratmaqla bu dilin lüğət tərkibinin zənginləşməsinə xidmət edirlər.

Açar sözlər: *Fars dilçili, zaman kateqoriyası, feli sifətlər, düzəltmə sözlər.*

Fars dilindəki mövcud feli sifət haqqında verilən məlumatlarla və onun fars dilinin söz yaradıcılığında rolunu fars dilçiliyinin əsasını təşkil etməkdədir. Belə ki, feli sifətlərin bir qismi substantivləşərək ismin cərgələrini, bir qismi abyektivləşərək sifətin sıralarını, həmçinin digər qismi adverbiallaşaraq zərfin sıralarını genişləndirir. Beləliklə də, feli sifətlər bu dilin lüğət tərkibinin zənginləşməsində bu və ya digər dərəcədə rol oynayır [8, s. 91].

Yeri gəlmişkən qeyd etmək lazımdır ki, substantivləşmə hadisəsi bütün feli sifətlərdə eyni dərəcədə özünü göstərmir. Belə ki, substantivləşməyə ən çox meyl göstərənlərdən *دند*-(ənde) şəkilçili və **(e)* şəkilçili feli sifətləri göstərmək olar. Onu da deməliyik ki, substantivləşmə bilən feli sifətlər bu dilin lüğət kitablarında özlərinə yer tapmışdır [15, s. 131].

Substantivləşmə hadisəsi, əsasən iki istiqamətdə olur:

1) Daimi substantivləşmə, 2) müvəqqəti substantivləşmə.

Daimi substantivləşmə o deməkdir ki, feli sifət tamamilə isimləşib, həmişə, hər məqamda isim kimi işlənir. Məsələn: *ناراب* (baran)-yağış, *متفگ* (qofte)-söz, *مدرم* (morde)-ölü, (*اور* nərəvan)-can, ruh, *متفوک* (kufte)-xörək adı. Müvəqqəti substantivləşmə isə o deməkdir ki, feli sifət həm öz mənasında, həm də isim mənasında işlənə bilər. Məsələn: *دند س یون* (nevisənde)-yazıçı, yazan, *دند یوگ* (quyənde)-deyənlər, danışan//diktör, *دند یامن* (nəmayənde)-göstərən/nümayəndə, *دیدی* (dide)-görmüş/göz, *دند یرفآ* (afərində)-yaradan/Allah [12, s. 96].

دند س یون -[nevisənde-ye dastanha-ye gəhremani]

Qəhrəmanlıq dastanları yazan.

دند س یون -[nevisənde-ye məruf-e Azərbaycan]

Azərbaycanın məşhur yazıçısı.

دند یامن -[nəmayənde qan-e keşvərha-ye xareci]

Xarici dövlətlərin nümayəndələri [1, s. 31].

دند س یامن -[nəmayənde-ye rah-e həl]

Çıxış yolu göstərən.

دند س یامن -[mərd-e cəhandide]

Dünyagörmüş kişi.

دند س یامن -[dide be cəhan qoşudən]

Dünyaya göz açmaq.

أهـجـ هـدـنـ یرـفـاً [afərinde-ye cəhan]
 Dünyanı yaradan, Allah
 [afərinde-ye dastanha-ye ğəhremani] - ینامرهق یمانانتساد هـدـنـ یرـفـاً
 Qəhrəmanlıq dastanları yaradan(yazan) [3, s. 60].
 – تسامدوشگناهج هب مدی دخلب رهش رد یمور نی دل لالاج انالوم
 [molana cəlaləddin rumi dər şəhr-e Bəlx dide be cəhan qoşude əst]
 Mövlanə Cəlaləddin Rumi Bəlx şəhərində dünyaya göz açmışdır.
 دن در ب زاریش هب ار یسراف ب د و نابز یی آ م هدرگ ی ج راخ ناگدن یام
 [nəmayəndəqan-e xareci-ye gerdehəmayi-ye zəban o ədəb-e farsı ra be şiraz bordənd]
 Fars dili və ədəbiyyatına həsr olunmuş toplantının xarici nümayəndələrini Şiraza apardılar.

(ظفاح) مـدـا زـا نـا هـجـ و د ر ه ز ا و مقشع هـدـنـ ب مـدـا شـلـد دـو خ مـتـفـگ ز ا و مـیـوگ مـ شـا فـ.
 [faş miquyəm o əz qofte-ye xod dələdəm bənde-ye eşğəm o əz hər do cəhan azadəm]
 Açıq deyirəm və öz sözümədən (dedjyimdən) xoşhalam, Eşq bəndəsiyəm, hər iki dünyadan azadam [6, s. 104].

(همانهاش) بابواخ ماگنه هب دم آ ردنا نی چ هب بابایسارفا دزن زاداتسرف.
 [ferestade əz nəzd-e əfrasiyab be çin əndər aməd be henqam-e xab]
 Qasid Əfrasiyabın yanından Çinə yatan vaxt (gecə) gəldi.
 (همانهاش) ار هـدـنـ نی ب و د نا چ ن ر م ی نی بیـن ار هـدـنـ یرـفـاً نا گـدـنـ نی ب هـب .
 [be binəndəqan afərinənde ra nəbini mərnecan do binənde ra]
 Gözlərlə yaradanı (Allahı) görməzsən İki gözünü incitmə.
 (همانهاش) نابز نی یریش هـدـنـ یوگ دـوب یـن ز نـب و ر س ن آ و ر ا د هـپ س ن ا ی م .

[miyan-e sepəhdar o an sərvbon zəni bud quyənde şirin zəban] [1, s. 42].
 O sərvboylu ilə sərkərdə arasında Şirin dillə danışan bir qadın var idi.
 İsim kimi çıxış edən feli sifətlər ismin cəm şəkilçisini qəbul edir və qoşmalarla işlənebilir.

(م ایخ) هدم دای ناگتشدگ مغ ز ار ام هدم راگزور مغ رد نت.
 [tən dər ğəm-e ruzeqar mədeh ma ra ze ğəm qozəşteqan yad mədeh]
 Zalım ruzigarın qəmini çəkmə Keçmişlərin qəmini bizim yadımıza salma [11, s. 65].
 تسامیهاربا از یریم ناچ اب برد آ فرعم ناگدن سیون ز ا ی کی.

[Yeki əz nevisəndəqan-e məruf-e Azərbaycan Mirza Ebrahimof əst]
 Azərbaycanın məşhur yazıçılarında biri Mirza İbrahimovdur [2, s. 43].
 تسین دایز نادن چ نابز نی ا رد ناگدن یوگ دادعت.

[tedad quyəndəqan dər in zəban çəndan ziyad nist]
 Bu dildə danışanların sayı bir o qədər də çox deyil.
 تسامتشون ابفلا باتک نایان یبان یارب وا.

[u bəraye nabinayan kitab-e ələfba neveste əst]
 O, korlar üçün əlifba kitabı yazmışdır.
 İsimləşən feli sifətlər qoşmalarla işlənebilir. Məsələn, yuxarıda verilmiş beytlərdəki
 نایان یبان یارب [binənde ra], ار هـدـنـ نی ب [be binəndəqan], ناگدن نی ب هـب [əz qofte], هـتـفـگ ز ا
 [bəraye nabinayan] sözlərini misal göstərmək olar [3, s. 98].

Feli sifətlərin bir qrupu da sifətin cərgələrinə daxil olmuş və sifət kimi işlənilir.
 [ziba]- (zibidən) felindən) - gözəl
 [təvana]- (təvanestən) felindən)- bacarıqlı
 [xəste]- (xəstən) felindən)- yorğun
 [pəjmorde]- (pəjmordən) felindən)- solğun [5, s. 106].
 Sifət kimi işlənən zaman feli sifətlər sifətin dərəcə kateqoriyasını özlərində əks etdirirlər.

Məsələn: رتابیز [zibatər]-daha gözəl
 نیرتابیز [zibatərin] -ən(olduqca) gözəl
 رتهدن زورف [foruzəndetər]-daha parlaq
 رتاناد [danatər]-daha bilikli
 نیرتیندی [didənitərin]-ən görməli və.s [2, s. 123].

تسا رتاناد وت زا وا مک دیسرپب
 (همان هاش)؟ تسا رتاناد وت دب و کین ره مپ

[be porsid ke u əz to danatər əst?

[be hər nik o bəd təvanatər əst?]

Soruşdu ki, o, səndən daha biliklidir? Hər yaxşıda, pisdə səndən daha bacarıqlıdır?

قارچ اب دزد نوچ (لثمل ابرض). ال اک درب رتهدی زگ دی.

[çun doz d ba çerağ ayəd qozidetər bərəd kala]

Oğru çıraqla gələndə seçmə mal aparar.

تکلمم رد مک یی اه یگنرف (فدص) تسا نارای اهرمش نیرتیندی "سابع رذب" دنراد هدی قع
 دننک یم شدرگ ام.

[fərəngihayi ke dər məmləkət-e ma gərdeş mikonənd əğide darənd “ bəndər əbbas” didənitərin-
 e şəhrha-ye iran əst] [14, s. 73]

Bizim məmləkətimizdə gəzən avropalılar “Bəndər Abbas”ı İranın ən görməli
 şəhərlərindən hesab edirlər.

مړتن اشوین نادزی یتسه مپ.

(یس ودرف) مړتن اشو ک داد یوس هشی مپ.

[be həsti-ye yəzdan nəyuşantərəm həmişə su-ye dad kuşantərəm]

Allahın varlığını daha çox eşidənəm Həmişə ədalətlə daha çox çalışnam [12, s. 124].

آن (an) şəkilçili feli sifətlər hərəkətin tərzilə bilavasitə bağlı olduğundan bunlar əksər hallarda
 zərflə meyilli olur. Bu feli sifətlər adverbiallaşdıqları zaman zərfin sıralarını zənginləşdirməyə
 xidmət edir. Bəzən də keçmiş zaman feli sifətləri zərf kimi işlənə bilər [8, s. 93].

خاندن [xəndan]-gülə-gülə, gülərək

ناود [dəvan]-yüyürə-yüyürə, qaça-qaça, qaçaraq

نایرگ [geryan]-ağlaya-ağlaya, ağlayaraq

نانک هیرگ [gerye konan]-ağlayaraq, ağlaya-ağlaya

هدی دزد [dozdide]-oğrunca, gizlincə

رذار [deraz keşide]-uzanaraq, uzanmış halda

یم مپتسکش مه رب دن ب و ل غ.

(یس ودرف) مپ هاش دزن مدم ناود.

[ğoll o bənd bər həm şəkəstəm həmi, dəvan amədəm nəzd-e şah rəme]

Qandalı, bəndi hamısını sındırdım Qaçaraq (yüyürə-yüyürə) şahın yanına gəldim.

Bəzən də آن (an) şəkilçili müxtəlif feli sifətlərin yanaşı işlənməsi hallarına rast gəlinir [13, s.
 32].

تسود یوک ات موریم نازیخ و ناتفا.

منک یم تمه دادمپتسا هر ناقیفر زو.

oftan o xizan mirəvəm ta kuy-e dus--- vəz rəfiğan-e rəh estemdad-e hemmət mikonəm]

Yıxıla-dura dostun küçəsinə qədər gedərəm və yol yoldaşlarımdan güc, qüvvət istərəm.

تفای ازس درک اطخ و تفر تیپ ز لد نوچ.

تسیچ ازس دیدار وت هدی رگا هدی دزد?

[çun del ze peyət rəft o xəta kərd seza yaft dozdide əgər dide tora did seza çist?]

Ürək sənin arxanca getdi, xəta etdi, cəzalandı Əgər göz oğrunca səni görsə cəzası nədir?

Feli sifətlər müəyyən ön və son şəkilçilərlə işlənərək düzəltmə sözlər yaradır. Məlumdur ki, fars

dilində düzəltmə sözlər “ön şəkilçi+söz”, “söz +son şəkilçili” və “ön şəkilçili+söz+son şəkilçili” modelləri üzrə yaranır.Feli sifətlər də hər üç model əsasında yeni sözlər yaradır və beləliklə də bu dilin lüğət tərkibinin zənginləşməsinə xidmət edir [9, s. 51].

a)“Ön şəkilçi+feli sifət” modeli üzrə yaranan sözlər,əsasən,(na) mənfi mənəli ön şəkilçi ilə düzəlir.

ان یبان [nabina]-kor(görməyən)
اون شان [naşənəva]-kar(eşitməyən)
مدن او خان [naxande]-çağırılmamış
هت فگان [naqofte]-deyilməmiş [7, s. 29]
هدی جن سان [nasəncide]-ölçülüb-biçilməmiş

دنا هک ان اد رهش رد کن آرگد.

(یسودرف) دنا هک ان اوتان یتسین زا رگ.

[degər ank dər şəhr dana ke ənd gər əz nisti natəvana ke ənd]

Bir də, şəhərdə bilən (bilici) kimlərdir? Yoxluqdan gücsüz (bacarıqsız) olan kimlərdir?

(لثمل ابرض).تسا ش دوخ اب ش چرخ هدن اوخ ان نامهم.

[mehman-e na xande xərcəş ba xodəş əst]

Çağırılmamış qonaq öz xərcini özü çəkər.

راد رو ذعم ارم اربلد متفگ هدی جنس ان هتکن.

منک نوزوم ار عبط نم ات یامرف یا هوشع.

[nokte-ye na səncide qoftəm delbəra mərə məzur dar,eşvei fərmay ta mən təb ra mouzun konəm]

[11, s. 21]

Ey dilbər, ölçülüb-bilçilməmiş danışdım mənə üzürlü hesab et,İş və et ki,mən təbimi sazlayım.

b)“Feli sifət+şəkilçi” modeli üzrə sözdüzəlməsi baxımından da feli sifətlər yeni mənəli sözlər düzəldə bilir.Belə ki,bir qayda olaraq,feli sifətlər ی ای یردصم (ya-ye məsdəri) adlanan ی (i) şəkilçisini qəbul edərək mücərrəd isim yaradır.Bu yol ilə də fars dilinin lüğət tərkibinə yeni sözlər artırılır. [10, s. 164]

مدن یوگ [quyəndə]-danışan,diktor- ی گدیوگ [quyəndegi]-diktorluq...

مدن راد [darəndə]-malik olan- ی گدن راد [darəndegi]-malik olma,varlı olma;

هتس خ [xəste]-yorğun- ی گتس خ [xəstegi] yorğunluq;

هدرم ژپ [pəjmorde]-solğun- ی گدرم ژپ [pəjmordegi]-solğunluq;

اب یز [ziba]-gözəl- ی یابی ی [zibayi]-gözəllik;

مداتفا [oftade]-düşgün,düşmüş- ی گداتفا [oftadegi]-düşgünlük [5, s. 41].

کاپ دن وادخ ندی رفا آ کاخ ز (یدعس) کاخ و چ نک ی گداتفا مدن ب ی اسپ

[ze xak afəridət xodavənd-e pak--- pəs ey bənde oftadegi kon ço xak]

Pak xudavənd səni torpaqdan yaratdı,Onda,ey bəndə,torpaq kimi təvazökarlıq et.

(یسودرف) تس وارپ ی گن ادرم و یری لد تس وار ف ی گدن یوگ و برچ نابز.

[Zəban-e çərb o quyəndegi fərr ust deliri o mərdanegi pərr-e ust]

Yağlı dil və danışma onun fərasətidir İgidlik və mərdanəlik onun qanadıdır [7, s. 83].

رهپس چوان آ رد مک دم آ ش دای.

(باقع-یرلن اخ پ) رهم ی یابی یز و ی زوری پ تسه.

[Yadəş aməd ke dər an ouc-o sepehr həst piruzi o zibayi-ye mehr]

Yadına düşdü ki,o uca fələkdə- Qələbə və günəşin gözəlliyi var.

b)Fars dilindəki düzəltmə sözlər,həm də “önşəkilçili+söz+şəkilçi (və ya şəkilçilər)” modeli əsasında yaranır.Deməli,feli sifət həm ön şəkilçi,həm də sonşəkilçi qəbul edərək sözlər düzəldir və dilin lüğət ehtiyatını artırır.Bunu da qeyd etməliyik ki,feli sifətlər əsasən ان (na) önşəkilçisini və ی (i) şəkilçisini (یردصم ی ای) qəbul edir [4, s. 106] Məsələn:

یایان [nabinayi]-görməməzlik, korluq

یایان [naşənəvayi]-eşitməzlik, karlıq

یایان [natəvanayi]-bacarıqsızlıq

یایان [nasəncidegi]-ölçüb-biçməməzlik

یایان [natəraşidegi]-islah olunmazlıq, yonulmazlıq

(یدعس). داتفا هاج رد و دوش مش چ ود نی و داتفا هار زا یایان هب ناک.

[kan be nabinayi əz rah oftad vin di çeşməş bud o dər çah oftad]-

...O, korluğuna görə yoldan qaldı, və bunun iki gözü vardı quyuya düşdü [5, s. 117].

یگدی دان نی و یمش چ ادگ نی.

(یولوم) یگدی بر لگی ب زین تسوت یی ادگ زا .

[İn gədaçeşmi o in nadidegi əz gədayi-ye tost niz biglərbigi]

Bu acgözlük və bu görməmişdik sənin dilənçiliyindəndir, həm də bəylərbəyindən

Fəli sifətlərin bir qismi mürəkkəb fəllərin əmələ gəlməsində də iştirak edir. Belə ki, bunlar mürəkkəb fəllərin ad hissəsi yerində, yəni birinci komponent kimi işlənilir. Qeyd edilməlidir ki, mürəkkəb fəlin ad hissəsi yerində, əsasən, ن (an), bəzən də ا (a) şəkilçili fəli sifətlər işlənir.

[13, s. 38]

ندش نازرل [lərzan şodən]-titrəmək

نتشگ ناسرت [tərsan gəştən]-qorxmaq

ندش ناچیپ [piçan şodən]-qıvrılmaq, dönmək

ندش نایرگ [geryan şodən]-ağlamaq

ندش ناور [rəvan şodən]-axmaq (çay), yollanmaq, getmək.

ندش ناد [dana şodən]-bilikli olmaq

ندش انیب [bina şodən]-görən olmaq

ندش ایوگ [quya şodən]-deyən, danışan olmaq

ندش نایرگ ملجم و اراتفگ ز

(یس و درف) دنش نایرگ زیورپ درد زام

[ze qoftar-e u comle geryan şodənd həm əz dərd-e pərviz beryan şodənd]

Onun danışığından hamı ağladı-- Pərvizin dərdindən qovruldu (yanıb-yaxıldılar) [5, s. 70].

تخت تسیرگب یوریش دینش ب و چ.

(یس و درف) تخت و جات نازاناسرت تشگ شلد.

[ço beşnid Şiruy beğrist səxt deləş gəşt tərsan əz an tac o təxt]

Şiruy eşidəndə bərk ağladı. O təxt-tacdan ürəyi qorxuya düşdü (qorxdı).

وت تخت یب می هاونخ ینامز.

(یس و درف) وت تخت دوش ناچیپ هک ادابم.

[zəmani nəxahim bitəxt-e to məbada ke piçan şəvəd bəxt-to]

Sənin təxt-tacın olmayan bir zaman (vaxt) istəmirik Məbada sənin bəxtin dönsün [12, s.

142].

می هدش ناد و ملع نین چ هک ناریق ف ام.

می هدش ناوت هم.

...می هدش ایوگ و روشن ناد هم نونکا هک ام.

(یتوهال) می هدش ناد هم.

[ma fəğiran ke çenin alem o dana şodeim, həmə təvana şodeim... ma ke əknun həmə daneşvər o quya şodeim, həmə dana şodeim]

Biz kasıblar ki, belə alim, bilikli olmuşuq, hamımız bacarıqlı olmuşuq... Biz ki indi hamımız alim və danışan olmuşuq, hamımız bilikli olmuşuq [4, s. 126].

Deməli, fars dilindəki fəli sifətlər həm olduqları şəkildə, yəni heç bir qrammatik dəyişikliyə uğramadan (məsələn, دیدی [dide], نەیسەندە [nevisənde], نایرگ [geryan], انیب [bina],

انودن اوخ [xandəni]) həm müəyyən önşəkilçi qəbul edərək (məsələn, دن اوخ ان [naxande], ان او تان [natəvana], ان ی بان [nabina]), həm sonşəkilçi qəbul edərək (məsələn, دی ن دی [didəni], ی ان او ت [təvanayi], ی ان ی ب [binayi], ی گ د ات فا [oftadəgi], ی گ د ن ن ار [ranəndegi]), həm də ön və sonşəkilçiləri qəbul edərək (məsələn, ی ان او ت ان [natəvanayi], ی گ دی جن س ان [nasəncidegi]) yeni mənalı sözlər yaratmaları ilə bu dilin söz yaradıcılığında bu və ya digər dərəcədə iştirak və beləliklə də, lüğət tərkibinin zənginləşməsinə xidmət edir.

ƏDƏBİYYAT

1. Əlizadə H. və Hatəmi N. Fars dili. Bakı: Maarif, 1951.
2. Hatəmi N. Fars dili. Bakı: Gənclik, 1986. 287 s.
3. Mahmudov H. Müasir fars dilində fellərin təsir kateqoriyasına görə təşkil haqqında //ADU Elmi əsərlər, Dil və ədəbiyyat ser., 1956, N2. Mirzəzadə H. Azərbaycan dilinin tarixi morfoloqiyası. Bakı: 1962
4. Rüstəmov T.Z. Müasir fars dilində feli sifət məsələsinin qoyuluşuna dair //ADU Elmi əsərlər, Şərqişnaslıq ser., 1956, N1
5. Rüstəmov T. Z. Fars və Azərbaycan dillərinin müqayisəli qrammatikası. Tehran, 1998
6. Şəfahi Ə. Müasir Fars dilinin morfoloqiyası . Bakı: Maarif, 1988
7. Şəfahi Ə. , Zülfüqarova F., Rüstəmov T., Ələkbərova A. Fars dilinin morfoloqiyası. Bakı: Şirvanəşr, 1982

8. ۱۳۷۵، ری طاسا: ناهفصا. ی س ر اف ن ابز روتسد. ت ع یر ش داو ج دم ح م رت ک د
9. ۱۳۷۴، ی م ط ف: ن ار ه ت. ی س ر اف ن ابز روتسد. ی ر و ن ا ن س ح رت ک د و ی و ی گ ی دم ح ا ن س ح رت ک د
10. ۱۳۸۷، م ر ط ق: ن ار ه ت. ی س ر ف ن ابز خ یر ات. ی ر ق اب ی ر ه م رت ک د
11. ۱۳۴۸، ه اش ی ل ع ی ص ف: ن ار ه ت. ز و ر م ا روتسد. د ر و د ی ش ر ف و ر س خ رت ک د
12. ۱۳۴۰، ن خ س ف ل ج م: ن ار ه ت. ی س ر اف ن ابز م ر اب ر د. ی ر ل ن ا خ ل ت ان ز ی و ر پ
13. ۱۳۳۳، گ ن م ر ف ت ر ا ز و: ن ار ه ت. ی س ر اف و ح ن و ف ر ص. ی ع ی م س ن ی س ح م و ح ر م
14. ۱۳۴۴، ل ع ش م: ن اه ف ص ا. ب ی ک ر ت و ه ی ز ج ت ی ا م ن ه ا ر و ی س ر اف ن ابز روتسد. داو ج ی ی ا د ا ض ر

*AMEA Naxçıvan Bölməsinin dissertantı
e-mail: eylazov.f@gmail.com

Fakhraddin Eylazov

The role of the participle in word-building in the persian language

In the article, the participation of the Persian participle in word-building, the history of its development and other aspects have been involved in the study. The history of the development of the participle in Persian coincides with the history of the development of this language. Thus, the use of the verb adjective in the ancient Persian language, which is the earliest beginning of this language, has been manifested itself. In modern Persian, participles are related to all three common tenses (past, present and future), as in the Azerbaijani language. The presence of participles in the word-building of the Persian language can be based on the fact that they form derivative words by accepting the prefixes and suffixes.

Participles serve to enrich the vocabulary of this language one hand becoming nouns by substantivation, adjective by adjectivation and adverb by adverbialization without any changes, on the other hand forming new meaningful words by accepting prefixes and suffixes.

Keywords: *Persian linguistics, time category, participles, derivative words.*

Фахраддин Эйлазов**Роль причастия в персидском языке**

В статье рассматривается роль причастия в словообразовании в персидском языке, история его развития и другие аспекты.

История развития причастия в персидском языке совпадает с историей развития этого языка. Так, в древнем персидском языке, являющемся самым древним начальным периодом этого языка, проявились случаи использования причастия. Как и в азербайджанском языке, причастие в современном персидском языке связано с тремя общими временами (прошедшим, настоящим и будущим). Причастие в словообразовании персидского языка можно обосновать тем, что при соединении к началу и концу суффикса образуются производные слова.

Причастия, с одной стороны, без каких-либо изменений, как субстантивирова сущестительное, так и адъективирова прилагательное, а с другой стороны, принимая начальные и конечные суффиксы, служат обогащению словарного состава этого языка и образованию новых смысловых слов.

Ключевые слова: *Персидское языковедение, категория времени, причастия, производные слова.*

(filologiya elmləri doktoru Fərman Xəlilov tərəfindən təqdim edilmişdir)

Daxilolma: İlkın variant 17.02.2020

Son variant 19.03.2020